

Tahayyül-ü şetim, şetim olmadığı gibi tahayyül-ü küfür dahi küfür değil

On Üçüncü Lem'a/ Altıncı İşaret

Şeytanın en tehlikeli bir desisesi şudur ki: Bazı hassas ve safi-kalp insanlara tahayyül-ü küfrîyi, tasdik-i küfürle iltibas ettiriyor. Tasavvur-u dalaleti, dalaletin tasdiki suretinde gösteriyor. Ve mukaddes zatlar ve münezzeş şeyler hakkında gayet çirkin hatıraları hayaline gösteriyor. Ve imkân-ı zatîyi, imkân-ı aklî şeklinde gösterip imandaki yakînine münafî bir şek tarzını veriyor. Ve o vakit o bîçare hassas adam, kendini dalalet ve küfür içine düştüğünü tevehhüm edip imandaki yakîninin zâil olduğunu zanneder, yeise düşer, o yeisle şeytana maskara olur. Şeytan hem yeisini hem o zayıf damarını hem o iltibasını çok işlettirir, ya divane olur yahut “herçi bâd âbâd” der, dalalete gider.

Şeytanın bu desisesinin mahiyeti ne kadar esassız olduğunu, bazı risalelerde beyan ettiğimiz gibi burada icmalen bahsedeceğiz. Şöyle ki: Nasıl ki âyinede yılanın sureti ısırmaz ve ateşin misali yandırmaz ve murdarın aksi, telvis etmez. Öyle de hayal veya fikir âyinesinde küfriyatın ve şirkin akisleri ve dalaletin gölgeleri ve şetimli çirkin sözlerin hayalleri, itikadı bozmaz, imanı tağyir etmez, hürmetli edebi kırmaz.

Çünkü meşhur kaidedir ki: Tahayyül-ü şetim, şetim olmadığı gibi tahayyül-ü küfür dahi küfür değil ve tasavvur-u dalalet de dalalet değil.

İmandaki şek meselesi ise imkân-ı zatîden gelen ihtimaller, o yakîne münafî değil ve o yakîni bozmaz. İlm-i usûl-ü dinde kavaid-i mukarreredendir ki:

إِنَّ الْإِمْكَانَ الذَّاتِيَّ لَا يُنَافِي الْيَقِينَ الْعِلْمِيَّ

Mesela, Barla Denizi su olarak yerinde bulunduğuna yakînımız var. Halbuki zatında mümkündür ki o deniz, bu dakikada batmış olsun ve batması mümkünattandır. Bu imkân-ı zatî, madem bir emareden neş’et etmiyor, zihnî bir imkân olamaz ki şek olsun.

Çünkü yine ilm-i usûl-ü dinde bir kaide-i mukarreredir ki: لَا عِبْرَةَ لِلْإِحْتِمَالِ الْغَيْرِ

النَّاشِئِ عَنْ دَلِيلٍ Yani “Bir emareden gelmeyen bir ihtimal-i zatî ise bir imkân-ı zihnî olmaz ki şüphe verip ehemmiyeti olsun.” İşte bu desise-i şeytaniyeye maruz olan bîçare adam, hakaik-i imaniyeye yakînini, böyle zatî imkânlar ile kaybediyor zanneder.

Mesela, Hazret-i Peygamber aleyhissalâtü vesselâm hakkında beşeriyet itibarıyla çok imkân-ı zatiye hatırına geliyor ki imanın cezim ve yakînine zarar vermez. Fakat o, zarar verdi zanneder, zarara düşer.

Hem bazen şeytan, kalp üstündeki lümmesi cihetinde Cenab-ı Hak hakkında fena sözler söyler. O adam zanneder ki onun kalbi bozulmuş ki böyle söylüyor. Titriyor. Halbuki onun titremesi ve korkması ve adem-i rızası delildir ki o sözler, kalbinden gelmiyor, belki lümme-i şeytaniyeden geliyor veya şeytan tarafından ihtar ve tahayyül ediliyor.

Hem insanın letaifi içinde teşhis edemediğim bir iki latîfe var ki ihtiyar ve iradeyi dinlemezler belki de mes'uliyet altına da giremezler. Bazen o latîfeler hükmediyorlar, hakkı dinlemiyorlar, yanlış şeylere giriyorlar. O vakit şeytan o adama telkin eder ki: "Senin istidadın hakka ve imana muvafık değil ki böyle ihtiyarsız bâtil şeylere giriyorsun. Demek senin kaderin, seni şakavete mahkûm etmiştir." O bîçare adam, yeise düşüp, helâkete gider.

İşte şeytanın evvelki desiselerine karşı mü'minin tahassungâhı: Muhakkikîn-i asfiyanın düsturlarıyla hudutları taayyün eden hakaik-i imaniye ve muhkemat-ı Kur'aniyedir. Ve âhirdeki desiselerine karşı, istiaze ile ehemmiyet vermemektir. Çünkü ehemmiyet verdikçe, nazar-ı dikkati celbettirip büyür, şişer. Mü'minin böyle manevî yaralarına tiryak ve merhem, sünnet-i seniyledir.